

1 Απριλίου 2017

Πώς βλέπουν τον πόνο οι άλλες θρησκείες;

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.

σωματικός πόνος για τους φιλοσόφους είναι το υπέρτατο κακό: ο Κικέρων, που συνθέτει τις αρχαίες αντιλήψεις, θεωρεί ότι ο πόνος είναι θλιβερός, απεχθής, αντίθετος προς την φύση και καταβάλλει ακόμη και τους πλέον γενναίους[1], ενώ ο Επίκουρος θεωρεί ότι πρέπει να αγνοούμε τον (σωματικό) πόνο διότι όταν είναι οξύτατος είναι σύντομος, ενώ όταν είναι μακροχρόνιος προκαλεί περισσότερο ηδονή παρά ενόχληση[2]. Αυτό είχε μεγάλη σημασία στην ερμηνεία της αυτοθυσίας των ανδρείων, οι οποίοι με δική τους βούληση έπιπταν υπερασπιζόμενοι βωμούς και εστίες έναντι υπερτέρων αντιπάλων και με προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα, κάτι που ισχύει (με διαφορετικό υπόβαθρο, αυτό της πίστewς) και για τους μάρτυρες του χριστιανισμού: για τον αρχαίο κόσμο λοιπόν ο πόνος ήταν ένα φυσικό κακό, που όμως μπορούσε να καταστεί ανεκτό, τόσο μέσα από την προσωπική φιλοσοφική ανύψωση, όσο και μέσα από την επίκληση-εφαρμογή των ανωτέρων ηθικών αρχών και της αρετής του ατόμου.

Για το **Ισλάμ**, [3] ο πόνος είναι μια υπενθύμιση για τους ανθρώπους, που δεν εκτιμούν τις ευλογίες που τους δίδονται από τον Θεό: οι κακουχίες και αντιξοότητες αποτελούν «υπενθύμιση», ώστε ο άνθρωπος να μην λαμβάνει τις ευλογίες του Θεού ως δεδομένες. Συμπερασματικά, για το Ισλάμ ο πόνος είναι συνέπεια παρακοής των φυσικών και ηθικών νόμων που έθεσε ο Θεός: άρα ο πόνος έχει την έννοια της τιμωρίας και του σωφρονισμού, ώστε να γίνει αντιληπτή η αμαρτία στην οποία ο άνθρωπος περιέπεσε, ενώ η Θεία συγχώρεση προκαλείται, είτε μέσω του εξαγνισμού, είτε μέσω της φιλανθρωπίας.

Στον **Ινδουισμό**[4], το κλειδί για την κατανόηση της υπάρξεως του πόνου (στην ευρεία του έννοια, suffering) και του κακού (evil) στην ζωή των ανθρώπων είναι το Κάρμα[5]. Ο πόνος, η δυστυχία και οι δυσκολίες δεν είναι δημιουργήματα του ανθρώπου, αλλά αποτέλεσμα του δυϊσμού μυαλού και σώματος: ο άνθρωπος πρέπει να καταβάλλει προσωπική και διαρκή προσπάθεια αποσπάσεως από τα εφήμερα και συμφιλιώσεως με τον Εαυτό του (Self) ώστε να επιτύχει την απελευθέρωσή[6] του από τον πόνο και την δυστυχία. Συμπερασματικά, ο πόνος, οι θλίψεις και οι κακουχίες δίδουν στον πιστό την δυνατότητα να σκεφθεί πάνω στη ύπαρξή του, να αφιερώσει τον εαυτό του σε ανιδιοτελείς δράσεις και να προσπαθήσει να ψηλαφήσει το Θείον, να του αφοσιωθεί και να του παραδοθεί. Από τον πόνο και την συνειδητοποίηση των αιτίων που τον προκαλούν θα προέλθει, τόσο η απαλλαγή από αυτόν, όσο και η απελευθέρωση του ανθρώπου. Οι κακουχίες είναι λοιπόν παιδευτικές για τον Ινδουϊστή, αφού μέσα σε αυτές μπορεί να αναζητήσει προσωπικά τις λύσεις εκείνες που θα τον οδηγήσουν στην απελευθέρωση.

Στον **Βουδισμό**[7], η απάντηση σχετικά με την ευρεία σημασία του πόνου (suffering) για τον άνθρωπο βρίσκεται στις τέσσερις ευγενείς αλήθειες του

Βούδα: η πρώτη αναφέρει ότι η ζωή είναι συνυφασμένη με τον πόνο και τη οδύνη, τα γηρατειά, την ασθένεια και τελικά τον θάνατο, η δεύτερη ότι ο πόνος προκαλείται από την επιθυμία πραγμάτων και την αποστροφή άλλων, η τρίτη ότι ο πόνος μπορεί να ξεπεραστεί και η ευτυχία να επιτευχθεί με την πλήρη απάθεια έναντι των σαρκικών απολαύσεων (μια κατάσταση που ονομάζεται νιρβάνα) και η τέταρτη ότι αυτό μπορεί να γίνει εάν ο άνθρωπος ακολουθησει το οκταπλό μονοπάτι της ζωής, που οδηγεί στο τέλος του πόνου. Το άλγος, ως σωματικός πόνος, αυτός δεν αποτελεί για τον βουδισμό κάποιου είδους θεία τιμωρία, αλλά είναι συνυφασμένος με την ζωή, ενώ η έντασή του εξαρτάται από την πνευματική αντιμετώπιση. Συμπερασματικά, στον Βουδισμό ο ανθρώπινος πόνος είναι συνυφασμένος με την ανθρώπινη ζωή, δεν έχει την έννοια τιμωρίας ή σοφρωνισμού και είναι αποδεκτός από τον πιστό, ο οποίος εντέλλεται σε ολόκληρη την ζωή του να ακολουθεί συγκεκριμένες πρακτικές και στάση, ώστε να κατακτήσει την απάθεια έναντι της σαρκός, την νιρβάνα.

Στον **Ιουδαϊσμό**, τέλος, ο πόνος είναι αποτέλεσμα της αμαρτίας και οφείλεται σε παραπτώματα του ανθρώπου έναντι των θείων εντολών: ο ψυχικός αλλά και ο σωματικός πόνος οφείλεται στην αμαρτία και την άγνοια του ορθού δρόμου που πρέπει ο άνθρωπος να ακολουθήσει, αφού η μη κατανόηση της πραγματικής φύσεως του ανθρώπου οδηγεί σε συμπεριφορές που τελικά αποβαίνουν αυτοκαταστροφικές. Με την έννοια αυτή ο πόνος και η δυστυχία δεν έχουν μόνο τιμωρητική, αλλά και παιδευτική έννοια (Δευτ 4:20 και Εξ 23,9[8]. Συμπερασματικά, για τον Ιουδαϊσμό ο πόνος είναι αποτέλεσμα της αμαρτίας και σκοπό έχει την παιδαγωγία του ανθρώπου και την συνειδητοποίηση των παραπτωμάτων του έναντι των θείων εντολών.

[1] Κικέρων, *Πρώτη Τουσκουλανή Διατριβή*, *ibid*, σελ. 29-36, επίσης η ρήση του Ομήρου στην *Οδύσσεια*, 4,237, όπου αναφέρει ότι «Ζεύς αγαθόν τα και κακόν τε διδοί- δύναται γαρ άπαντα».

[2] Διογένης Λαέρτιος, *Βίοι Φιλοσόφων*, Χ,140: «Αι πολυχρόνιοι των αρρωστιών πλεονάζον έχουσι το ηδόμενον εν τη σαρκί ήπερ το αλγούν».

[3] *Ιερό Κοράνιο*, *Fatir*, 35,45, *al-Ankabut* 29,2 και 29,3, επίσης *Al Baqarah* 2,155, *An Naml* 27,62, *Baraah* 9,103, *Ibrahim* 14,34, *Ha Mim* 41,51.

[4] Συντίθεται από τις αναφορές Jayaram V, *The Bhagavadgita On The Human Body και Hinduism on Suffering*, στο http://www.hinduwebsite.com/hinduism/h_suffering.asp, επίσης Adiswarananda S, *Hinduism, the human individual*, στο http://www.ramakrishna.org/activities/message/weekly_message40.htm, επίσης Kinnard J N, *Suffering and the problem of evil*, στο <http://www.patheos.com/Library/Hinduism/Beliefs/Suffering-and-the->

Problem-of-Evil?offset=1&max=1.

[5] Το Κάρμα νοείται στον Ινδουισμό (όπως και τον Βουδισμό και τον Ζαϊνισμό) ως ένας θεμελιώδης και καθολικής ισχύος νόμος συσχετίσεως αιτίας και αποτελέσματος: οι καλές ενέργειες έχουν καλά αποτελέσματα, ενώ οι κακές ενέργειες έχουν σοβαρές συνέπειες. Στην ζωή του ένας άνθρωπος εκτελεί αμέτρητες δράσεις και έχει αμέτρητες σκέψεις, που δημιουργούν τμήματα του Κάρμα του, τα οποία και μεταφέρει ως πνευματικές αποσκευές: όταν πεθάνει, τα τμήματα αυτά προστίθενται στο ήδη υπάρχον Κάρμα και δημιουργούν ένα νέο άθροισμα. Εάν το ισοζύγιο είναι θετικό, ο άνθρωπος θα οδηγηθεί σε μια θετική αναγέννηση ενώ, εάν είναι αρνητικό, θα έχει μια αρνητική αναγέννηση. Στον Ινδουισμό δεν χρησιμοποιείται, όπως στις αρχαίες θρησκείες, ο όρος «μετενσάρκωση», γιατί δεν πρόκειται για νέα κατοικία της ψυχής αλλά για αναγέννηση του Εαυτού (Atman), δηλαδή της προσωπικότητας.

[6] Απελευθέρωση για τον Ινδουισμό σημαίνει ελευθερία από επιθυμίες και προσηλώσεις σε υλικά αγαθά, ώστε να οι ανθρώπινες πράξεις να μην έχουν ως κίνητρο την ιδιοτέλεια, αλλά την αγνή πρόθεση να υπηρετηθεί ο Θεός και η δημιουργία του. Αυτή η μεταμόρφωση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τις πνευματικές πρακτικές και τα μονοπάτια της γιόγκα.

[7] Το κείμενο αποτελεί σύνθεση των πηγών Heller R, *Buddhism's pain relief*, διαθέσιμο στο <http://palousemindfulness.com/docs/buddhism-pain.pdf>, <http://buddhism.about.com/od/basicbuddhistteachings/a/basicshub.htm>, <http://www.buddhanet.net/e-learning/5minbud.htm> και <http://www.pbs.org/edens/thailand/buddhism.htm>.

[8] «20 υμάς δε έλαβεν ο Θεός και εξήγαγεν υμάς εκ της καμίνου της σιδηράς, εξ Αιγύπτου, είναι αυτώ λαόν έγκληρον ως εν τη ημέρα ταύτη.» Επίσης «9 και προσήλυτον ου θλίψετε· υμείς γαρ οίδατε την ψυχήν του προσηλύτου· αυτοί γαρ προσήλυτοι ήτε εν γη Αιγύπτω.» και Glucklich A, *Pain*, *ibid*, σελ. 6946-7.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο «Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου», του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)

<http://bit.ly/2npuD1L>